

Reactie naar aanleiding van het artikel 'Noodzaak. Strategische keuzes voor de krijgsmacht noodzakelijk', door CDR b.d. Pieter Kok in *Marineblad* nr. 7 (2023)

Financiële continuïteit Defensie

De overkoepelende externe veiligheid van Nederland (het product van de krijgsmacht), die juist een paraplu zou moeten zijn om de overige behoeften van Nederland zinvol mogelijk te maken, krijgt al jaren onvoldoende aandacht. Wat daarbij niet helpt is dat *veiligheid* een nogal gecompliceerd en abstract begrip is en in de volksmond gemakkelijk kan worden afgedaan met dooddoeners zoals: 'zo'n vaart zal het voor Nederland niet lopen' en bovendien: 'een ver-van-mijn bed-show'. Zelfs de oorlogen in Oekraïne en in het Midden-Oosten veranderen weinig aan dit beeld. In dit spanningsveld is het een politieke uitdaging om genoeg goodwill en geld voor Defensie binnen te halen om daarmee voldoende militaire capaciteiten voor de krijgsmacht te organiseren. De NAVO-norm van 2% BBP is bestemd voor het onderhouden van de continuïteit van een krijgsmacht die - in de stabiele situatie - al geheel voldoet aan de eisen. Nu er - als gevolg van eerdere bezuinigingen - forse hiaten zijn in de militaire capaciteiten, zijn voor de reparatie daarvan tijdelijke extra investeringen onvermijdelijk. Deze komen bovenop de 2%-BBP-continuïteitsnorm. Indien geen extra geld kan worden gevonden, kan prioritering van behoeften ('biggest bang for the buck'), verkleining van aantallen of uitstel van problematische dossiers uitkomst bieden, hetgeen uiteraard consequenties heeft. Dit houdt de financiën voor een op haar taak berekende krijgsmacht gezond.¹

Maritime air in de krijgsmacht

Voortbordurend en reagerend op het schrijven van CDR b.d. Pieter Kok specificeren wij hierna de *maritime-air* aspecten van de krijgsmacht. Moderne fregatten zijn ondenkbaar zonder organieke helikopters, die het vlootverband met hun grotere sensoren- en wapenbereik een extra dimensie verschaffen. De helikopter heeft door een beperkte brandstof- en wapenlaadcapaciteit een operati-

oneel vliegbereik van ongeveer 400 zeemijlen rondom het fregat of vlootverband. Het langeafstandspatrouillevliegtuig kan met zijn grotere bereik en *endurance* die leemte opvullen en zo de verdediging van een vlootverband tot 1000 zeemijlen leveren. Tot 2005 vlogen P3C-Orion-vliegtuigen succesvol in onder meer deze rol, tot het moment dat ze om puur financiële redenen werden wegbezuinigd. De opvolger van de Orion - de Poseidon - is een gemilitariseerde versie van de Boeing 737, die operationeel is bij de Amerikaanse marine, in onder meer de Britse en de Noorse luchtmacht en binnenkort bij de Duitse marine. De militaire capaciteit van de moderne Poseidon is indrukwekkend en relatief goedkoop in vergelijking met andere wapensystemen. De Nederlandse krijgsmacht heeft een duidelijke behoefte aan deze langeafstandspatrouillevliegtuigen. Het lijkt erop dat Defensie die capaciteiten wel onderkent, maar een onbestemde vrees heeft een eenmaal wegbezuinigde capaciteit opnieuw te introduceren.

Poseidon

De Poseidon is een groot vliegtuig met een fors laadvermogen, een vliegbereik van ongeveer 10.000 km bij een vliegsnelheid van 1000 km/u. Haar sensoren detecteren en classificeren vijandelijke eenheden op zeer grote afstanden, haar communicatie- en datalink-systemen leveren 'real time' informatie aan alle hoofdkwartieren, commandanten ter zee, te velde en andere genetwerkte eenheden. Haar slagwapens (torpedo's en kruisvluchtwapens) kunnen zeer snel wereldwijd worden ingezet. Poseidons kunnen tevens drones (incl. Reapers) aansturen en Cyberoperaties uitvoeren

Poseidons kunnen worden ingezet boven water en boven land in *offset*-operaties en in '*brown water*' ter ondersteuning van land- en luchtmachtoperaties boven land. Verder

¹ Rede Vz. NAVO Militair Comité Luitenant-Admiraal Rob Bauer ter gelegenheid van EW-debat over Defensie 07-11-2023: 'Het behalen en wettelijk vastleggen van de 2%-norm is een mooi begin maar biedt op zichzelf geen enkele garantie dat we veilig blijven. Elke bondgenoot moet in de eerste plaats haar eigen verdediging op orde hebben en dat is nog onvoldoende het geval. (...) Ik hoop van harte dat de Nederlandse bevolking keuzes gaat maken die bijdragen aan lange termijn stabiliteit (...) en dat meer Nederlanders gaan inzien dat Defensie in ons aller belang is en daarmee een collectieve verantwoordelijkheid is.' 'Alleen als we ons voorbereiden op oorlog, kunnen we voorkomen dat het oorlog wordt.'

is de Poseidon duidelijk het ideale en flexibele platform voor zelfstandige onderzeebootbestrijdingsoperaties op volle zee. Die grote flexibiliteit is noodzakelijk, omdat Europa's groeiende groene energiebehoefte (gas en waterstof) zal leiden tot wereldwijde scheepsbewegingen overzee vanuit landen rond de Middellandse Zee en het Zuidelijk Halfrond, die gunstiger liggen voor het opwekken van zonne- en windenergie dan Europa zelf. Daarnaast blijft de Atlantische Oceaan voor de zeeverbinding met de Verenigde Staten en Canada van groot belang. Voorts verzamelen Poseidons continu en wereldwijd positionele, akoestische en non-akoestische inlichtingen ter vulling van de Defensie-database en als ruilmiddel voor partners. Als lange arm van Defensie kunnen Poseidons zeer snel wereldwijd een militaire presentie leveren waarmee initiële diplomatieke druk wordt ondersteund en tevens snel en zelfstandig optreden bij operaties hoog in het geweldsspectrum door inzet van slagwapens (torpedo's en kruisvluchtwapens). Bij dreiging tegen onze kwetsbare onderzeese infrastructuur en windmolenparken kan de Poseidon effectief worden ingezet om grote zeegebieden boven het continentale plat snel af te zoeken.

Herintroductie langeafstandspatrouille-vliegtuigen

Bij de US Navy vliegen ca. 130 Poseidons operationeel. Daarmee is het vliegtuig een bewezen militaire capaciteit die zo van de plank kan worden gekocht, waardoor

ontwikkelingsrisico's worden vermeden. De Britten en de Noren vliegen ermee en Duitsland zit midden in het verwervingsproces. Er zijn dus mogelijkheden te over voor internationale samenwerking en zelfs voor 'pooling' in Noordwest-Europees verband, waardoor de kosten van projectdelen zoals gezamenlijk gebruik van simulatoren, opleidingen en exploitatievoorbereiding kunnen worden gedeeld. Personeel voor de eerste vier Nederlandse Poseidons zal geheel of gedeeltelijk in de Verenigde Staten moeten worden opgeleid. Ervaring en expertise op het gebied van langeafstandspatrouillevliegtuigen is thans nog aanwezig in de vorm van oud-MLD'ers die in 2004/2005 zijn overgestapt naar de KLu. De vliegtuigen zouden in 'single-service-management' kunnen worden ingedeeld bij de Koninklijke Luchtmacht, terwijl de Koninklijke Marine een belangrijke afnemende client zou kunnen zijn.

Oproep aan de politiek

Na de verkiezingen volgt hopelijk een soepele kabinetformatie waarin de hoofdlijnen van beleid zullen worden geconcretiseerd. Wij doen een beroep op de verantwoordelijke politici om juist dan de ontbrekende schakel in de gereedschapskist van Defensie te verwerven: koopt Poseidons!

Vice-admiraal b.d. Erik Kopp, Commandeurs b.d. drs. Kees Leebeek en Anne van Dijk, Kapiteins ter zee b.d. Menno Valentijn, Hans Goemans en Jos Leenders

Boeing P-8 Poseidons verzamelen continu en wereldwijd positionele, akoestische en non-akoestische inlichtingen (foto: Official U.S. Navy Page, Flickr)

Reactie naar aanleiding van het artikel 'Noodzaak. Strategische keuzes voor de krijgsmacht noodzakelijk', door CDR b.d. Pieter Kok in *Marineblad* nr. 7 (2023)

De besteding van het overheidsbudget wordt via de politiek bepaald door de Nederlandse burger. Hierbij staat voor het overgrote deel van de bevolking de kwaliteit van leven voorop. Bestaanszekerheid is het motto dat breed wordt ondersteund. Belangrijk is om daarbij te constateren dat het beschikbare overheidsbudget op geen stukken na voldoende is om in alle noden te voorzien. Helaas komt daardoor externe veiligheid een beetje op het tweede plan. Zelfs een veelheid van brandhaarden wereldwijd brengt hierin weinig verandering. Het blijft voor de meesten ver weg, waarbij we ons veilig wenen onder de paraplu van de NAVO. Schoorvoetend realiseren we ons daarbij dat het lidmaatschap van dat bondgenootschap geld kost; indien we hier een rem op kunnen zetten, zullen we dat echter niet nalaten.

In dit spanningsveld is het een flinke uitdaging voor Defensie om voldoende argumentatie aan te dragen voor een groter budget, hetgeen noodzakelijk wordt geacht om een kwalitatief en kwantitatief hoogwaardige organisatie op de been te houden. Problematisch hierbij is dat ook niet duidelijk is gedefinieerd wat voor krijgsmacht wij in een ideale situatie voor Nederland zouden moeten nastreven. De NAVO-norm, die door en voor de leden wordt vastgesteld, is een financiële indicatie en geeft verder weinig houvast voor wat betreft de samenstelling van een krijgsmacht die hieruit zou moeten voortvloeien. Vereiste aantallen is dus geen hard gegeven.

Hoewel het strijden voor meer geld voor Defensie alleszins lovenswaardig is, moeten wij ons realiseren dat we bij het uitdelen van het geld niet vooraan in de rij staan. Het zou daarom van een meer realistische houding getuigen om de tering naar de nering te zetten en met het beschikbare budget een maximale output te genereren, in plaats van continu uit te dragen dat we (veel) geld tekortkomen. Constatering hierbij mag zijn dat de noodzakelijke krimp van de krijgsmacht kennelijk onvoldoende gelijke tred heeft gehouden met de aantasting van het budget gedurende de afgelopen decennia. Wel moet duidelijk zijn dat een hierdoor ontstane kleinere, maar wel uitstekend uitgeruste en volledig inzetbare krijgsmacht minder taken uit kan voeren. Hiermee wordt de bal gelegd bij de politiek. Willen zij meer taken dan moet er geld bij. Nog twee aandachtspunten. Een beperkt budget legt extra druk op de organisatie om het beschikbare budget optimaal te besteden ('biggest bang for the buck'). Een goed voorbeeld hierbij is de aanschaf van langeafstand patrouillevliegtuigen waarmee veel detectie- en onderzeebootbestrijding capaciteit alsmede slagkracht wordt gerealiseerd voor relatief weinig geld. Daarnaast is het van belang dat het defensiebudget voor langere constant en inflatiebestendig blijft. Dit brengt de broodnodige rust in de organisatie.

Belangrijke vraag voor Defensie is vervolgens hoe we de naar ons inzicht te beperkte middelen optimaal kunnen inzetten. De schrijver van het artikel heeft hier, uitgaande

van de grondwettelijke taken van de krijgsmacht, uitvoerig bij stil gestaan. De conclusie dat de bedreigingen en risico's voornamelijk op het maritieme vlak liggen, en daardoor vooral op het bordje van de Koninklijke Marine (KM) komen, wordt van harte ondersteund. Dit laat onverlet dat ons lidmaatschap van de NAVO, het hierdoor betrokken kunnen raken bij vijandelijkheden te land en – in uiterste instantie – het beschermen van ons grondgebied, zeer legitieme redenen zijn voor het in stand houden van een substantiële KL en KLu. Om ons te concentreren op de KM rijst de vraag hoe deze, gezien het voorziene takenpakket, het beste kan worden ingericht. Op dit punt verschilt ik van mening met de auteur van het artikel. In mijn beleving is het concept van escortegroepen achterhaald. In de huidige situatie met talloze wereldwijde aan- en afvoerlijnen is het ondoenlijk om de veiligheid van het zeevaartverkeer op deze manier veilig te stellen. Beter ware het om het Koude Oorlog-concept (opnieuw) te omarmen. Hierbij worden in potentie vijandelijke eenheden vertrekkend van hun uitvalsbasis in een zo vroeg mogelijk stadium onderschept, geschaduwd en zo nodig geëlimineerd, nog voordat ze een bedreiging voor het scheepvaartverkeer kunnen vormen. *Close support*-bescherming is dan minder relevant. Uiterst mobiele eenheden die in relatief korte tijd grote gebieden af kunnen zoeken, wereldwijd, zijn hiervoor een must. Voor eerste detectie is in dit geval het patrouillevliegtuig een voor de hand liggend platform. Voor schaduwen en zo nodig elimineren van eerder ontdekte vijandelijke eenheden zijn oppervlakteschepen (met boordhelikopter) en onderzeeboten relevant.

Dan nog aandacht voor vaste locaties waarvoor beveiliging essentieel is. Daarbij moet onder meer gedacht worden aan aanlooproutes van havens en onderzeese leidingen. Voor het eerste dient voldoende mijnenbestrijdingscapaciteit voorhanden te zijn. Het tweede onderwerp vergt een continue bewaking tegen sabotage. Een optie daarvoor zou kunnen zijn om het leidingensysteem te voorzien van een passief luistersysteem dat van boven kan worden beluisterd. Gezien de omvang van het stelsel is voor de bewaking het patrouillevliegtuig een probaat middel. Dit toestel beschikt bovendien over een uitstekend passief detectiesysteem. Bij onraad kan voor nader onderzoek gebruik worden gemaakt van eenheden als helikopters, oppervlakte- en onderwater eenheden. Bij beschikbaarheid van voldoende logistieke ondersteunende eenheden en een marinierscomponent ten behoeve van speciale operaties, ontstaat volgens dit model een KM die, ongeacht de omvang, maximaal is toegerust voor het beschermen van onze maritieme belangen.

Tenslotte mag duidelijk zijn dat de KM dit niet alleen kan. In NAVO- en EU-verband zijn echter voldoende gelijkgestemde landen voorhanden om op dit gebied een vruchtbare internationale samenwerking te realiseren.

KTZ b.d. M.D. (Menno) Valentijn